

Tóth Erika

JÁSZBERÉNYI TEMETŐK

A temetők a halottak nyughelyei, az emlékükre sírköveket állítanak. A sírkövek tudatják az emberekkel, hogy kiket helyeztek el ott örök nyugalomra.

Ilyen sírokat, síremlékeket mutat be Sugárné Koncsek Arankának a Jászberényi temetői című könyve. Sugárné Koncsek Aranka már több cikket is írt hasonló témában. Ez a könyv a Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány kiadványa, valamint a Jászsági Füzetek című sorozat 39. kötete.

A könyv H. Bathó Edit szerkesztésével jött létre. Többen is támogatták a könyv megjelenését, így az IUSTA Temetkezési Szolgáltatás, a Sáros András Közalapítvány és a Szent Imre temető Alapítvány. A könyvnek már a külső borítója is igen figyelemfelkeltő.

A szerző 7 fejezetben mutatja be Jászberény temetőit, kriptáit. A temetőket igen részletesen ismerhetjük meg. A szerző ír az egyes temetők kialakulásáról, majd megismerhetjük a jelentősebb vagy régi síremlékeket is. Az itt nyugvó személyekről is olvashatunk néhány információt, mint például a foglalkozásukat. A szöveget igen sok fekete-fehér, valamint színes kép egészíti ki. A képek a sírköveket mutatják be, amelyek rövid történetét és feliratait is ismerteti a szerző. A képek segítségével az olvasó elé tárulnak a temetők részei. A szép fotókat Faragó László és Gosztony Ernő készítette, a rajzok pedig Molnár Róbert munkái.

Az első fejezetben a Fehértói temetővel ismerkedhetünk meg. A temető létrejöttéről és területének változásairól kapunk teljes képet. A temetőben van Jászberény legrégebbi szakrális emlékműve, amely egy 1661-ben készített kereszt. Részletesen ismerhetjük meg a keresztet, amit képen is megtekinthetünk. Olvashatunk a „Védett temetőkert” kialakulásáról, amely egy kis területen helyezkedik el a Fehértói temető területén. A „Védett temetőkert” több mint 100 régi síremléket tartalmaz. Külön alfejezetben részletesen is bemutatja a szerző a temetőkert neves sírjait, sírköveit, illetve családi kriptákat. Ezen sírkövek képeit, feliratait és a temetőben való elhelyezkedéseit is leírja Sugárné Koncsek Aranka. Megismerhetünk néhány sírkövhöz tartozó történetet, és azokat a személyeket, akiknek az emléket állították. Majd néhány síremlékkészítőt és azok sírközüzemeit mutatja be a szerző. Az 1948/49-es szabadságharc Jászberényben elhunyt hőseinek nyughelyéről és az 1956-os forradalom résztvevőinek emlékművéről is olvashatunk. Majd ezután a 19-20. században kialakított családi kriptákról kapunk képet. De megismerkedhetünk azon síremlékekkel és személyekkel, aki papi pályát választottak, vagy a Jász Múzeum igazgatói, illetve a város neves művészei vagy polgárai voltak. A szovjet hősi temetőkert is része a Fehértói temetőnek, erről is olvashatunk néhány információt. A fejezet végén pedig a ravatalozóról kapunk információkat.

A második fejezetben a szerző a Szent Imre temetőt mutatja be, amely egy felekezeti temető. A szerző leírja a több mint 200 éves temető létrejöttét és bővítéseinek okait. A fontosabb és régebbi síremlékek ismertetése után néhány család sírkertjével, és az ott örök nyugalomra helyezett családtagokkal ismerkedhetünk meg. A temető különlegessége a kriptasor, amelyről a szerző így ír: „Jászberény temetői közül egyedül a Szent Imre temetőben alakult ki összefüggő kriptasor. (...) A kriptasor a polgárosodó Jászberény jellegzetes temetői kultusza, építészeti emléke.” Ebben a temetőben alakították ki a nemzetközi hősi temetőt a második világháború hősi halottainak síremlékeivel. A temetőben található ezen kívül családi sírkertek, amelyek többsége körül van kerítve, és amelyeket szintén bemutat a szerző.

A következő fejezetben a 150 éves Új temetővel ismerkedhetünk meg. A temetők közül ez a legszabályosabb és legrendezettebb, négy parcellát alakítottak ki. A temető különlegessége, hogy csak ebben a temetőben van temetői kápolna, amely a Bathó család kriptáját is magába foglalja, ma pedig ravatalozóként használják. Ezen kívül található még néhány kriptá és családi sírkert, amiről kapunk néhány információt. Nagy családi sírhelyeket és szerzetes nővérek nyughelyét mutatja be a szerző.

A majd 100 éves Református temetővel ismerkedhetünk meg a negyedik fejezetben. A főút két részre osztja a temetőt. Ebben a temetőben kevés a kriptá, és elsősorban kisebb családi vagy egyedi sírok találhatóak. A síremlékek többségén jelképek láthatók, a füzfa, a kehely ábra, valamint sírversek, és az ABFRA (A Boldog Feltámadás Reménye Alatt) felirat.

Az 1850-ben létesített Izraelita temető kialakulásáról, történetéről olvashatunk a következő fejezetben. Ebben a temetőben héber és magyar nyelvű síremlékek találhatóak. A temető érdekessége, mint ahogy a szerző írja „nincs sírhely lejárató idő, a nyughely örök”.

A következő fejezetben a Nagytemplom alatti kriptáról olvashatunk. A 18. század végéig temetkeztek a kerítésen belüli cinterembe. Az örök nyugalomra helyezettokról olvashatunk ebben a fejezetben, akik közt voltak egyházi személyek is.

A hetedik fejezetben a szerző a Ferences Templom alatti kriptáról ír, amelybe a 18. század elejétől folyamatosan temettek. Részletesen mutatja be a szerző, hogyan alakították ki és át a kriptá területeit, és azon személyeket, akiket ide temettek.

A könyv végén a fontosabb sírok jegyzékét olvashatjuk temetőnként, és ezen belül parcellánként felsorolva. Ezeknek a síroknak az elhelyezkedését a könyvbe illesztett térképeken is meg lehet tekinteni. A térképeket Besenyi Vendel készítette.

A könyv legvégén pedig a Jász Múzeum és a Jász Múzeumért Alapítvány kiadványait sorolja fel a szerző.

Úgy gondolom a kutatók, valamint a temetők iránt érdeklődők számára tartalmas, jól szerkesztett dokumentum született. A kiadvány a téma iránt érdeklődőket további kutatásra ösztönözheti, melyhez nagy segítséget nyújtanak az irodalomban felsorolt könyvek, cikkek, levéltári és egyéb források. (*Sugárné Koncsek Aranka: Jászberény temetői. Jászberény: Jász Múzeumért Alapítvány, 2006 (Jászszági Füzetek, 0237 224x, 39)*)

Szabó Jánosné

A FRIVALDSZKY CSALÁD TÖBB ÉVSZÁZADOS TÖRTÉNETE

Napjainkban reneszánszát éli a családfakutatás, a családtörténetek összeállítása, megjelentetése. Különösen érdekes ez akkor, ha általunk is ismert családról jelenik meg nyomtatásban olvasnivaló fotókkal, ábrákkal, „fákkal” kiegészítve.

Mi is a családfa? A családok leszármazását mutató rajz, amelyen a törzset ábrázoló fából ágaznak szét a család ágai, ennek tagjait pedig a levelek jelzik a keresztnévvel – olvasható az egyik lexikonunkban. Valakinek a leszármazását fa alakjában szemléltető ábra, származás, eredet kutatása. Visszavezetni a „történetet” valahová, valameddig.

2006-ban jelent meg id. Frivaldszky János munkája A frivaldi Frivaldszky család története című tekintélyes méretű könyv. Frivald, a család ősi fészke Trencsén vármegyében található, a mai Szlovákiában. A család 600 éves története tárul az olvasó elé, s általuk szembesül az évek során bekövetkezett társadalmi- gazdasági- és földrajzi változásokkal is. A leszármazottak a világ tíz országában élnek, akik közül többen tudósként, polihisztorként szereztek hírnevet. Jelen kiadvány több mint harminc év kutatásának eredménye. Az előzményével a szerző az 1991-es országos családtörténet pályázaton első díjat nyert. Nem ismeretes olyan magyar család, amelynek históriája ilyen mértékben és mélységben feldolgozott.

Ezt a családnevet a 2006-os év adata szerint eddig 2871-en viselik/viselték, akik genealógiai kapcsolata tisztázott, ebbe a számba nem tartoznak bele a házastársak. A jól szerkesztett könyvben könnyen követhető a család szerteágazó vonala. A meghatározó szerepet kapott személyeket részletesen bemutatja a szerző, a különösen nagy hírnevet szerzett családtagok bemutatására több oldalt is szentel. Külön fejezetben ír Frivaldszky Jánosról (1730 – 1784), akit az egyik legkiválóbb jezsuita historikusnak, „polihisztornak” neveznek a Magyar irodalomtörténet című összefoglaló műben. Olvasmányosan ír az életfolyamatokat meghatározó eseményekről is. Pl.: ki mikor bérházasodott, ki kihez ment férjhez, ki hogyan alapított családot, ki hol járt iskolába, ki mennyi földet, kaszálót adott el stb.

Nekünk, jászberényieknek, különösen érdekes a család jászberényi ágának leírása. 33 oldalon foglalkozik az ő bemutatásával. A családot a Jászságban Fri(e)divalszky-nak ismerik, közülük az első a 18. sz. közepén telepedett le Jászberényben. Az itt élők számára legismertebb családtag Friedvaldszky Ferenc, aki a város polgármestere volt 1922-1940-ig. A 20. században egy másik ág is Jászberénybe került. A leszármazottaik közül ma is itt él Friedvaldszky Miklós és családja.